

Dcera, mamka, babička

Když pozoruji drobnou paní před sebou, mimoděk přemýšlím, jestli toho někdy není na takové maličké maminky moc. Jenže ono hodně záleží na tom, jestli si maminka, ať už maličká nebo veliká, dovede se svým nákladem poradit. Je to vždycky závislé na osobní výbavě, na tom, co nám do pomyslného kufru na cestu dala vlastní rodina, ať už je to ošidný balíček genů nebo pořádný a dobře poskládaný balík výchovy a citů.

Ivanka se narodila v mnohočetné rodině jako jedno z nejmladších dětí. Její maminka byla úplně nejmaminkovatější, v typické kytkaté zástěře, neustále na plotně míchala nekonečné porce jídla, pro každého měla vlídné slovo a v pravou chvíli i potřebný výchovný pohlavek.

"Neměla na nás nikdy moc času, bylo nás hodně a třebaže nejstarší sestry pomáhaly, všechna tíha zodpovědnosti ležela na mamince.

Tatínek pil a poměrně brzy kvůli svému zlovyku onemocněl a zemřel. Byl hodný, ale alkohol je zlý rádce a nepřítel celé rodiny. To se projevilo i na tom, že jsme žili velmi skromně, ačkoliv nikdy nám zdánlivě nic nechybělo. Pravda je, že jsme byli spokojeni i bez mobilů a plazmové televize, že jsme prožívali opravdovou radost, když jsme se mohli sejít všichni u stolu, na kterém byl dostatek jídla pro každého. Obdivovala jsem mámu, jak to všechno zvládá a hodně jsem si z ní později brala příklad."

Ivanka byla vedena k tomu, že na studia nejsou peníze a že bude nejlepší, když se vyučí někde, kde bude mít různé služební výhody. Žila tehdy na malém městě ve východních Čechách, a tak výběr takového povolání nebyl nic snadného. V nedalekém krajském městě ji přijali do dopravního učiliště, vypadalo to, že z ní bude řádná autobusačka.

Rodině trochu zkřížila plány - místo výhod autobusových jízdenek pro všechny jim ještě před koncem učení dopřála úplně jiné překvapení. Byl to o pár let starší mládenec, který pracoval v místních strojírnách a perspektivně se ženitbou mohl stát obyvatelem nového bytu na sídlišti. Ivančina maminka tehdy úplně oněměla, neuměla si představit, že její holka, která umí sotva umíchat vajíčka na cibulce se má provdat. Jenže už i starší dcery se provdaly, maminka chápala, že v tak přečpané domácnosti, kde tatínek občas zlobí, je někdy trochu těsno. A tak začala Ivanka se svým čerstvým novomanželem zařizovat svou první domácnost.

"Bylo to trochu těžké, já ještě chodila do školy, takže peněz jsme neměli nazbyt, přestože manžel na svůj věk dost slušně vydělával. Z domova jsem dostala požehnání, dobrou výchovu a pár nezbytností. Bylo to ale krásné dobrodružství, zařizovat si byt

a domácnost v době, kdy ostatní holky se ještě flákaly po diskotékách. S manželem jsme také jezdili na hory, na vandry, v zimě lyžovat. Bylo nám spolu moc dobře a svět zářil pod našima nohama - jen se sehnout a vzít si, co je potřeba."

Idylka trvala několik krátkých let, než Ivanka ukončila školu.

Pár měsíců pracovala a přišla do jiného stavu. Neměli důvod tuto radostnou událost odkládat, na miminko se moc těšili. Těšila se také Ivančina maminka.

"Ze začátku jsme neměli vůbec žádné podezření. Holka byla velká, silná, zdravá. Bylo to jedno z nejhezčích miminek v poradně. Měla krásné velké oči, koho by napadlo, že nevidí? Ani nevím, kdy mi začalo být divné, že je něco v nepořádku. Možná v době, kdy se ostatní děti už normálně otáčely za barevnou hračkou nebo za pohybučím se člověkem v jejich blízkosti. Beruška se neotáčela, nejevila zájem. Ano, když jsem byla až u ní, natahovala ručičky a smála se. Někdy jsem zkoušela různé fintičky, abych se ujistila, že s jejím zrakem nic není, že si zkrátka možná jen něco namlouvám. Beruška byla ale chytrá a tak bylo skoro nemožné vystihnout, jestli opravdu nevidí. Poznala mne vždycky, třeba podle rozhrnování závěsu v mezidveřním prostoru, podle vůně, podle závanu vzduchu. Nicméně, naše podezření vzrůstalo. Motoricky nebyla moc aktivní a tak nás nejdříve poslali na neurologii. Postupně jsme oběhli několik specializovaných pracovišť. Naposledy jsme dospěli na oční. Tam se divili, proč ji vedu, když je přece slepá... Byl to takový zásah, že se dodnes nemohu úplně vzpamatovat. Není to slepota mé dcery, co šokuje. Je to zpupnost a neurvalost lidí, kteří by s vámi měli cítit, ale pro které jste jeden z mnoha obličejů nebo dokonce jen diagnóza. Bojím se, že se za ta léta ještě takové věci mohou klidně stát komukoliv."

Ivanka se svou Beruškou běhala po všech možných pracovištích a dožadovala se informací, pochopení, pomoci, vstřícnosti.

Speciálně poradenská centra a ani Střediska rané péče tehdy ještě nebyla. A ona žila pěkných pár kilometrů od krajského města, jedině tam byli odborníci, kteří ale stejně pomohli jen částečně. Naučili ji s holčičkou cvičit, aby dohnala své pohybové opoždění. Zrak jí ale nikdo nevrátil.

"Určitě vám hodně pomohla maminka, když je taková rozšafná a vychovala tolik dětí, je to tak?" ptám se přesvědčivě.

Ivanka má slzy na krajíčku, ale statečně mi odpovídá: "To je právě něco, co si vůbec nedovedu vysvětlit. Ta moje máma, tedy Beruščina babička, jako by se úplně změnila. Když zjistila, že naše dcera nevidí, celá nějak ztuhla, zchladla nebo co. Bála se jí jen na chvíli pohlídat, přebalit ji, nakrmit, obléct. Byla jsem z toho úplně špatná, cítila jsem v tom její strach a rozpaky. Ale nejen to, cítila jsem se nepřijatá, podřadná.

A takové věci hodně bolí. Kdo není schopen přijmout vaše dítě, ať

už je jakékoliv, není vlastně schopen přijmout ani vás. Máma o tom nikdy nemluví, nehubuje, nevyčítá, prostě nedává nic najevo. Ale s Beruškou pohromadě být nemůže. Je to tak trochu šílené, nezdá se vám?"

Ivance ale pomáhalo hodně lidí. Když bylo potřeba, pomohly sestry. Nejvíc sousedky, stejně mladé jako ona, mladé paní se zdravými dětmi. Ivanka s nimi dodnes udržuje kontakt, přestože je osud postupně rozvál do různých stran. V neposlední řadě tu byla i manželova matka, tedy tchyně. Ukázalo se, že i když do mnoha věcí ráda a bez vyzvání zasahuje, její praktická pomoc byla nezastupitelná.

"Když byly Berušce asi tři roky, dohodla jsem se s psychologkou - ona byla jediný odborník, který měl snahu něco si zjistit o výchově dětí se zrakovou vadou - že by bylo dobré dát Berušku mezi stejně postižené děti, aby se ve školce naučila to, co jsme doma neuměli nebo nezvládali. Nápad to byl dobrý, ale kolem nás široko daleko takové zařízení neexistovalo. Jediné místo, které přicházelo v úvahu, bylo Brno. Jenže ta dálka! To určitě nebylo na denní dojíždění.

Manžel chodil do práce, neměl moc času hledat nové zaměstnání v novém místě, a k tomu ještě byt. Když jsem měla chvíli času, odpovídala jsem na inzeráty, psala dopisy. Nakonec se stal zázrak - manželovi nabídli práci se služebním bytem. Nebylo to sice přímo v Brně, ale dalo se poměrně snadno a denně dojíždět." S velkým přispěním manželovy matky a přátel se postupně přestěhovali. Nejdřív Beruščin táta, protože byt se musel upravit a také chtěl mít jistotu, že se mu v novém zaměstnání dobře povede. Postupně se přestěhovala Ivanka s Beruškou a paní tchyní, která jim zpočátku pomáhala.

Holčička začala chodit do školky, ale dojíždění bylo přece jen složité. Maminka si tedy našla práci nedaleko školy ve zdravotnickém zařízení. Měla možnost tam přespávat na ubytovně i s Beruškou, když bylo potřeba. A tak vlastně započala zcela radikální změna života Ivanky i jejího manžela.

Zejména Ivanka v následujících letech zcela podřídila své zájmy, povolání i osobní aktivity problematice dětí s postižením, a to především s ohledem na potřeby své dcery. Holčička si postupně zvykla na to, že občas přespí ve škole, a tak už nic nebránilo usadit se a věnovat se vzdělávání.

Ivanka si udělala maturitu v oboru dětská sestra. To jí ale nestačilo - naučila se spoustu věcí z péče o osoby se zrakovou vadou, naučila se i Braillovo písmo a něco z prostorové orientace, aby mohla své dceři pomáhat a učit ji i ve volném čase, co bylo potřeba.

Když se po letech narodil bráška, mimochodem úplně zdravý, myslela si Ivanka, že teď bude mít hodně času na obě děti, když nebude chodit do práce a další sebevzdělávání pověsí na hřebík.

"Jenže to tak moc nefungovalo. To Beruščino dojíždění byl přece jen notný žrout času, a také se nám po ní stýskalo, když jsme ji celý týden neviděli. Nechtěla jsem, aby se nám v internátě odcizila."

Nakonec to dopadlo tak, že tatínek dětí se staral přes týden o brášku a maminka dojížděla do zaměstnání v Brně, aby byla dceři nablízku a mohla s ní chodit do hudebky, za kulturou, do tanečních. O víkendu byli všichni spolu a učili se dát do souladu zájmy, povinnosti i odlišnosti obou sourozenců.

"Mladší bráška dělal Berušce ze začátku naschvály, ona zas žárčila, že on může být doma, kdykoliv se mu zachce. Postupně se ale srovnali, mají se rádi, a to je hlavní. No, užili jsme si, jen co je pravda. Máme to už ale za sebou a děti se nám docela povedly. Moc si také považujeme našich přátel, nikdy nebyl problém, že by nás nepřijímali, nebo že by jim byla na obtíž naše nevidomá holka nebo obě děti. Máme pořád kolem sebe dost lidí, ať zdravých nebo i se zrakovou vadou, s kterými se cítíme dobře a kteří nás berou," usmívá se Ivanka.

Beruška, sotva odmaturovala, přihlásila se na vysokou. Jenže se také vdala. Podle Ivanky zbytečně brzy a ne zrovna šťastně.

"Beruška je nesmírně schopná a šikovná ženská, to musím uznat. Ačkoliv nemohla kvůli mateřství, ale i náročnosti učiva dodělat vysokou, určitě nezahálela. Má spoustu rekvalifikací, sehnala si byt, vyučuje hudbu a má ještě další zaměstnání. Určitě není líná ani neschopná, spíš se nám zdá, že by měla leckde ubrat. Má aktivity mezi nevidomými, má malé dítě, které nám občas půjčuje, pracuje a ještě pomáhá tam, kde může."

"A jakápak vy jste babička?" vyptávám se Ivanky.

"Jaká jsem babička? No, řeknu vám pravdu. Jsem tak trochu unavená babička. Pracuji v poměrně náročném zdravotnickém oboru. Manžel musel předčasně do invalidního důchodu, takže mi může s mnoha věcmi pomoci. Když nám Beruška půjčí své dítě, je to on, kdo s ním více dovádí, hraje si a asi je i trpělivější. Jsem moc šťastná, že máme tak krásné a chytré vnouče, jsem šťastná, když můžeme být pohromadě, ale po několika dnech už fakt cítím únavu. Beruščin bývalý manžel nám spíš přiděluje starosti než by pomohl, ale to už se snažím úplně vytěsnit. Říkám si - není to tak špatné, s tou mojí rodinou, není to tak špatné ve srovnání s tím, za jakých podmínek začalo mé mateřství. Dokonce si často myslím, že je to úplně super! Ale ta únava tady je. A tak se těším, že teď v těch podzimních dnech odletíme všichni do teplých krajín a budeme se jen válet a válet u krásného moře. Je fajn, když se můžete na něco těšit."

A já přeji dceři, mamce a babičce Ivance, aby jí to válení šlo k duhu, aby ji sluníčko prohrálo a rozsvítilo na mnoho let. A aby se pořád měla na co těšit.

Delicie Nerková